FIELDLAB
verzorgende IG
dementiezorg

Keuzedeel

Samenwerken met informele zorgverleners

Inhoudsopgave

Inleiding 3
Onderwijskundige verantwoording en afronding 4
Opdrachten 5
1. Vrijwilligerswerk 5
2. De kunst van het vragen stellen 8
3. Heel het leven 12
4. Organisaties voor mantelzorgers 15
5. De betekenis van de logeervoorziening en dagbesteding als respijt voor de mantelzorger 17
6. Casemanagement 20
7. Dementie op jonge leeftijd 22
8. Draagkracht, draaglast en ondersteuningsbehoefte van de informele zorgverlener in kaart te brengen 24
9. Praktische en psychische drempels om hulp te vragen 28
10. Het sociale netwerk betrekken en activeren 30
Bijlage 1 Examen Examinering samenwerken met informele zorgverleners 33
Bijlage 2 Leerdoelen bij keuzedeel samenwerken met informele zorgvragers 36

Inleiding

Informele hulp of zorg is vrijwillige, niet-beroepsmatige hulpverlening door mantelzorgers of door vrijwilligers. Mantelzorgers zijn mensen die veelal langdurig en onbetaald zorgen voor een chronisch zieke, gehandicapte of hulpbehoevende persoon uit hun omgeving. Een vrijwilliger is iemand die vanuit zichzelf gemotiveerd is om een ander, met wie hij aanvankelijk geen relatie heeft, onbetaald te helpen. In de samenwerking met informele zorgverleners is wederkerigheid een belangrijk aspect.

Wanneer mensen tegenwoordig een beroep doen op professionele (formele) hulp, wordt eerst nagegaan of er informele hulp betrokken is of kan worden. Vanwege de veranderingen in de zorg- en welzijnssector, werken formele en informele hulpverleners steeds vaker samen. Het is in het belang van de zorgvrager en andere betrokkenen, dat de samenwerking goed vorm krijgt. Door dit keuzedeel heeft de beginnend beroepsbeoefenaar kennis en vaardigheden om deze samenwerking vorm te geven.

Onderwijskundige verantwoording en afronding

Werkprocessen

In dit keuzedeel is aandacht voor een verdieping gericht op een bepaald onderwerp uit je opleiding, samenwerken met informele zorgverleners. In het keuzedeel worden kennis en vaardigheden aangeleerd om samen te werken met informele zorgverleners. Zo leert de beginnend beroepsbeoefenaar de draagkracht, draaglast en ondersteuningsbehoefte van de informele zorgverlener in kaart te brengen en het sociale netwerk te betrekken en te activeren. Bovendien heeft de beginnend beroepsbeoefenaar kennis over goede communicatie en samenwerking met informele zorgverleners, praktische en psychische drempels om hulp te vragen en kan ze de informele zorgverlener op het gebied van wetgeving doorverwijzen naar de juiste instanties. De module is opgebouwd naar aanleiding van het kwalificatiedossier Verzorgende IG, kerntaak:

- D1-K1: samenwerken met mantelzorgers en vrijwilligers.

Je rond dit thema af door de activiteiten uit te voeren en de opdrachten uit te werken, dan werk je toe naar je examenopdracht van het keuzedeel. Voor je kunt deelnemen aan het examenonderdeel dien je de opdrachten met het 'oordeel voldaan' afgerond te hebben.

Canmedsrollen

Voor het opleiden van zorgprofessionals verzorgende IG en verpleegkundigen worden de Canmedsrollen gebruikt als uitgangspunt. De Canmedsrollen zijn zeven rollen die jij moet beheersen om het beroep verzorgende IG uit te kunnen oefenen. Er zijn zes deelrollen die gezamenlijk de zevende rol vormen van zorgverlener. De rollen zijn weergegeven in een bloem. Voor elke studiegids is aangegeven welke Canmedsrollen aan bod komen.

Je werkt in deze studiegids aan de rol van: *zorgverlener*

Afronding

Je rond deze studiegids af door:

- Het maken en behalen van alle opdrachten uit de studiegids.
- Het behalen van het examen verbonden aan dit keuzedeel.

Opdrachten

1. Vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk is een belangrijke vorm van informele zorg. Het is niet hetzelfde als mantelzorg. Een veelgehoorde uitspraak is: 'Vrijwilligerswerk, daar kies je voor, mantelzorg overkomt je'. Vrijwilligers nemen binnen de zorg veel taken op zich, bijvoorbeeld in het ondernemen van activiteiten met zorgvragers of het ondersteunen bij de maaltijd. Kijk maar eens om je heen op je eigen woning, grote kans dat je zo een paar vrijwilligers kunt opnoemen die jouw bewoners ondersteunen bij verschillende activiteiten. Deze vrijwilligers zijn van groot belang, omdat ze de professionele zorgverlening kunnen ontlasten.

DOELEN

- Je kunt het verschil beschrijven tussen mantelzorg en vrijwilligerswerk.

RESULTATEN

- Je kent de verschillende soorten vrijwilligerswerk die binnen jouw zorgorganisatie worden geboden.
- Je kent de vrijwilligers en hun taken.
- Je zet vrijwilligers in op basis van hun kwaliteiten.

AFRONDING

Plaats uitwerkingen in Classroom

Feedback en beoordeling

Bespreken in de groep.

ACTIVITEITEN

1. Heb je zelf wel eens vrijwilligerswerk gedaan?

A. Ja? Maak een mindmap waarin je aangeeft wat je als positief ervaren hebt en waar jij in jouw rol als vrijwilliger tegenaan liep.

B. Nee? Maak een mindmap waarin je met kernwoorden aangeeft waarom niet. Bijvoorbeeld omdat je onbekend bent met het vrijwilligerswerk in de omgeving of omdat je er nooit echt bij stil hebt gestaan.

2. Vervolgens laat je in een **tekening** of een **beschrijving** van ½ A4 zien wat jij al weet over vrijwilligers in de verpleeghuiszorg. Denk aan kenmerken en kwaliteiten van de vrijwilligers, de taken die zij uitvoeren, hoe zij samenwerken met professionals en met welke dilemma's en knelpunten je denkt dat zij te maken krijgen.

3. **Lees** nu Informele zorg in de verpleeghuiszorg voor mensen met dementie – Monitor Woonvormen Dementie (Trimbos Instituut) t/m pagina 22.

- https://www.trimbos.nl/wp-content/uploads/sites/31/2021/09/af1594-informele-zorg-in-de-verpleeghuiszorg-voor-mensen-met-dementie.pdf

4. **Noteer** 5 concrete punten die eraan bijdragen dat vrijwilligers op een fijne manier een bijdrage kunnen leveren in de verpleeghuiszorg.

5. **Noteer** 5 concrete punten die (nog) niet goed gaan.

6. **Beschrijf** nu in ongeveer 1A4 wat dit betekent voor jouw rol als professional. Wat ga jij doen om goed met vrijwilligers samen te werken? Wat ga jij doen om ervoor te zorgen dat zij op een prettige manier hun vrijwilligerswerk kunnen (blijven) uitvoeren?

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom.

Bespreek je uitkomsten van de opdrachten met medestudenten.

2. De kunst van het vragen stellen

Goede vragen stellen in de juiste situatie is niet altijd even makkelijk. Wanneer kun je het beste gesloten of open vragen stellen? Wanneer vraag je wel door en wanneer niet? Goede vragen stellen is een kunst. Talkshowhosts weten dat maar al te goed.

DOELEN

- Je bent je bewust van de verschillende soorten vragen die je kunt stellen in bepaalde situaties in relatie tot het doel van het gesprek.

RESULTATEN

- Je zet verschillende soorten vragen in.
- Je stelt de juiste vragen op het juiste moment.

Organisatie stichting Mee maakt in hun werkwijze gebruik van '*de kunst van het vragen stellen'* (Aarle,R.2010). De auteur van deze publicatie onderscheid 5 soorten vragen.

7. Bewustzijns Vragen waaronder de volgende vragen vallen:

A. Concretiserende vragen die de verteller de kans geven om een concreet beeld van de situatie te schetsen. Het gaat dan om vragen als: 'Je geeft aan dat je het wéér gezellig wilt hebben. Wanneer was het voor het laatst gezellig? Hoe zag dat eruit? Wat hebben jullie toen gedaan? Als ik op mijn fiets was langsgereden en naar binnen had gekeken, wat zou ik dan hebben gezien?'

B. Circulaire vragen kunnen de verteller helpen een kwestie vanuit verschillende perspectieven te bekijken. Het gaat dan om vragen als: 'Als ik aan jouw moeder vraag wat ze verstaat onder gezelligheid. Wat zou ze dan zeggen? Welke tips zou oma jullie geven? Als ik je moeder vraag wat zij van deze beslissing vindt, wat zou ze dan zeggen?'

C. Schaalvragen. Hierbij wordt op een schaal van nul tot tien aangegeven waar de persoon vindt dat hij staat. Nul staat voor het minst gunstige, moeilijkste moment van de kwestie. Bij een tien, zijn de doelen bereikt op voldoende en bevredigende wijze. 'Je geeft aan dat je de gezelligheid een drie geeft deze week. Wat gebeurt er al waardoor de gezelligheid niet op nul staat maar op drie? Met welk cijfer zou je tevreden zijn? Wat zou de eerste stap kunnen zijn om daar te komen?'.

8. *Verantwoordelijkheidsvragen*, waardoor iemand gaat nadenken over zijn eigen rol in het geheel. 'Hoe ga jij hieraan bijdragen? Wat kun jij er aan doen? Wat heb je tot nu toe gedaan om (…)?'

9. *Vragen voor realiteitstoetsing*, die gaan over de realiteit van de huidige situatie die op gespannen voet kan staan met het toekomstbeeld dat het sociale netwerk heeft. 'Waar zie je in de huidige situatie al kleine stukjes van het toekomstbeeld dat je wilt realiseren? Wat maakt dat je het toekomstbeeld nog niet hebt gerealiseerd? Welke persoonlijke kwaliteiten heb je nodig om je toekomstbeeld te kunnen realiseren?'

10. *Deelvragen*, waarin er gefocust wordt op een toekomstbeeld. 'Wat wil je dat er gaat gebeuren? Waaraan zie je straks dat het gebeurd is? Vanaf morgen is het hoe het er in je dromen uit zien. Hoe ziet het er dan uit? Hoe voelt het?'

11. *Vragen voor oplossingen en acties*, waarbij het gaat om het scherper en concreter maken van de doelen. 'Wat voor mogelijkheden zie je? Wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende mogelijkheden? Wat zijn alternatieven? Waar kun je mee beginnen?'

Bron trainingsmap Sociale Netwerk Versterking (MEE). 2012 www.sonestra.nl

AFRONDING

- Plaats verslagen in Classroom
- Feedback en beoordeling
- Bespreken in de studiemiddag.

ACTIVITEITEN

1. **Lees** onderstaande uitleg over wederzijdsheid en de casus.

In de tekst over *'de kunst van het vragen stellen'* heb je gelezen dat er verschillende soorten vragen zijn. Deze vragen dienen verschillende doelen. In deze opdracht maak je gebruik van deze vragen om het perspectief van iemand uit het netwerk beter te leren kennen.

In het gesprek dat je gaat voeren ga je op zoek naar wederzijdsheid. Wederzijdsheid houdt in dat het netwerk zich niet alleen voegt naar de wensen van degene met dementie of van de mantelzorger, maar ook eigen ideeën en wensen inbrengt. In dialoog kan de afstemming plaatsvinden. Dat op zichzelf heeft al een meerwaarde voor wederzijds begrip.

Het netwerk van mensen met dementie geeft aan dat zij het contact waardevol vindt doordat zij samen iets ondernemen. Daarmee worden twee doelen gediend: de persoon met dementie en de mantelzorger krijgen via de naasten weer toegang tot de samenleving en leren zich in sociale situaties te bewegen, terwijl de naasten hun eigen gevoelens van schroom of onmacht overwinnen en het contact weer als zinvol ervaren (Witteveen, 2012).

Casus

Al jaren ben je als persoonlijk begeleider betrokken bij mevrouw Van Dijk. In eerste instantie was haar vraag om ondersteuning te krijgen bij het voeren van een eigen huishouden. Ze kreeg steeds meer moeite met persoonlijke verzorging, het zelfstandig doen van boodschappen en het omgaan met fysieke achteruitgang. Je hebt haar leren kennen als een gezellige dame die tevreden was met haar woning en de mensen om haar heen. Af en toe had je contact met haar dochter, Ina. Ze sloot regelmatig aan bij een begeleidingsgesprek en nam contact op bij bijzonderheden.

De afgelopen maanden viel het op dat mevrouw van Dijk vergeetachtig werd. Onlangs is door de huisarts beginnende dementie geconstateerd. Er is afgesproken dat jij, zolang mevrouw van Dijk nog thuis kan blijven wonen, betrokken blijft bij de begeleiding en persoonlijke verzorging van mevrouw van Dijk.

Mevrouw van Dijk woont in een seniorenflat waar over het algemeen goed contact is met buren. De laatste weken begint het je op te vallen dat buren, die eerder eigenlijk altijd even een praatje maakten, nu vlug voorbij lopen.

Je hebt contact met meerdere ouderen in deze flat. Daar vang je op dat mevrouw Van Dijk tijdens één van de maandelijkse bingo avonden boos zou zijn geworden op één van de bewoners in de flat. Daarnaast had ze haar buurman niet gefeliciteerd met zijn 75e verjaardag. De flatbewoners leken er niets van de begrijpen. 'Er hingen overal slingers, dat had ze toch niet kunnen missen?' Je besluit contact op te nemen met dochter Ina. Ook zij geeft aan dat haar kinderen van 15 en 16 met steeds meer tegenzin naar hun oma gaan. 'Ze lijkt helemaal geen interesse meer in ze te tonen. Ze doet zo onverschillig.'

Wanneer naasten meer zouden weten over dementie zouden ze mogelijk meer begrip tonen en beter weten hoe ze met mevrouw Van Dijk kunnen omgaan. Dit kan voorkomen dat mevrouw Van Dijk geïsoleerd raakt van haar omgeving en het kan de druk op Ina (de mantelzorger) verlichten. Om hen te kunnen adviseren en zo het

netwerk te versterken is het van belang om eerst meer te weten te komen over de gevolgen van dementie.

2. **Bestudeer** tenminste 3 bronnen over de gevolgen van dementie. Bekijk bijvoorbeeld één van de volgende films:

   - Vormen van dementie: Vasculaire Dementie, www.youtube.com/watch?v=vQUrXYzwxr8
   - Vormen van dementie: Alzheimer,
   - www.youtube.com/watch?v=fhEf0agADog
   - Vormen van dementie: Dementie met Lewy bodies. www.youtube.com/watch?v=dfdHb8k49zk
   - Nuttige sites zijn:
   - dementie.nl, www.alzheimernederland.nl en www.hersenstichting.nl.

3. Stel je een concrete situatie voor waarin iemand uit de flat of een familielid het lastig vindt om, om te gaan met het gedrag van mevrouw Van Dijk. Schrijf in steekwoorden op wat er gebeurt en welke van de gevolgen van dementie hier een rol (kunnen) spelen. **Kies** twee vormen van dementie en **geef aan** wat verschillen en overeenkomsten zijn.

4. Je weet nu meer over de gevolgen van dementie. Maar hoe kunnen naasten en jijzelf daar op een goede manier mee omgaan? **Leg uit**.

5. **Bestudeer** de pagina's over:

   - Omgaan met agressief gedrag www.dementie.nl/omgaan-met-dementie/veranderingen-in-gedrag/agressie-boosheid-en-irritatie/omgaan-met-agressief-gedrag-van-mensen-met-dementie
   - Tips over omgaan met dementie www.alzheimer-nederland.nl/dementie/omgaan-met-dementie/tips
   - Ervaringen van dementie op jonge leeftijd www.dementie.nl/ervaringen-delen/forum/dementie-op-jonge-leeftijd-1
   - Tien tips voor betere communicatie www.dementie.nl/omgaan-met-dementie/actief-blijven/communiceren-bij-dementie/tien-tips-voor-betere-communicatie
   - of zoek zelf een artikel op de site van Familias www.mantelzorgnieuwsbrief.nl/goed-om-te-weten
   -

6. Inmiddels weten steeds meer mensen uit de omgeving van mevrouw Van Dijk dat er sprake is van een beginstadium van dementie. Flatgenoten en familieleden stellen aan jou de volgende vragen:

   - Hoe kan ik mevrouw Van Dijk het best benaderen?
   - Wat kan ik doen om samen weer plezier te beleven?
   - Bij wie kan ik terecht met vragen over agressief gedrag?
   -

   Beschrijf in 1 A4 welk advies je naasten hierover gaat geven.

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom

Bespreek de uitkomsten van je opdrachten in de studiemiddag.

3. Heel het leven

We hebben allemaal een sociaal netwerk. Onder een sociaal netwerk verstaan we alle mensen die deel uit maken van iemands leven. De ene persoon staat dichtbij, de ander veraf. Zo staat je familie waarschijnlijk dichtbij, maar je huisarts verder weg. Je kunt eenvoudig je eigen sociale netwerk in kaart brengen met een netwerkkaart. Zet je eigen naam maar eens op een leeg vel papier en vul vervolgens alle namen in van betrokkenen in jouw leven. Hoe verder ze van je weg staan in het leven, hoe verder weg je hun naam zet van jouw naam op het papier. Als je vanaf jouw naam naar elke andere naam op het papier een lijn trekt, zie je in één oogopslag wie dicht bij jou staan en wie niet. In uitgebreide netwerkkaarten worden ook onderlinge verbanden gelegd door lijnen te trekken tussen personen op de kaart, zo kan jouw familie bijv. ook een verbinding hebben met dezelfde huisarts als jij hebt. Het in kaart brengen van het sociale netwerk is ook interessant om te doen van je bewoners met dementie. Zo krijg je inzicht in diegene zijn/haar netwerk en hoe je dat netwerk in kunt zetten.

DOELEN

- Je bent je bewust van wie deel uit maken van het leven van de zorgvrager met dementie en mantelzorger.

RESULTATEN

- Je hebt inzicht in wie deel uit maken van het netwerk van de zorgvrager met dementie.
- Je zet het netwerk van de zorgvrager in om de mantelzorger en bewoner te ondersteunen.
- Je breidt zo nodig het netwerk van de zorgvrager met dementie uit op basis van nieuwe inzichten.
- Je deelt kennis inzichten met collega's, zodat ook zij de tool 'heel het leven' in kunnen zetten voor het verkrijgen van inzicht in het netwerk van de zorgvrager met dementie.

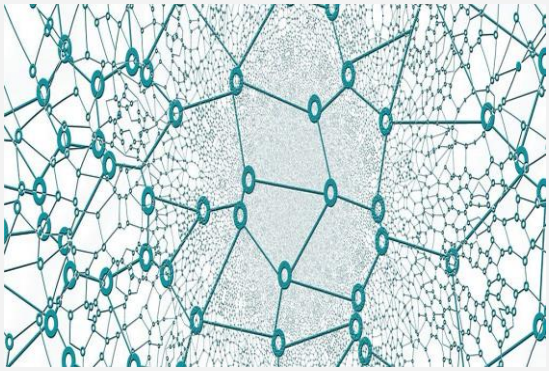

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

Bespreken in de praktijk

ACTIVITEITEN

1. Ken je zelf mensen met dementie en mantelzorgers van mensen met dementie? **Denk** aan je werkplek, stages of aan mensen uit je omgeving. Neem voor deze opdracht een persoon die jij kent met dementie en zijn/haar mantelzorger **in gedachten**.

2. **Bekijk** de film: 'Heel het Leven' https://content.jwplatform.com/players/snBDglfC-wtzy1Zaa.html waarin docent Sascha van Gijzel vertelt over de handreiking '*Heel het Leven'*. Zij richt zich in de film op mensen met dementie en de mantelzorger. De persoon die jij nu in gedachten hebt dus!

3. **Ga**, nadat je het hele filmpje hebt bekeken terug, naar *01:54 min*. waar in beeld wordt gebracht wie er mogelijk in het netwerk zitten.

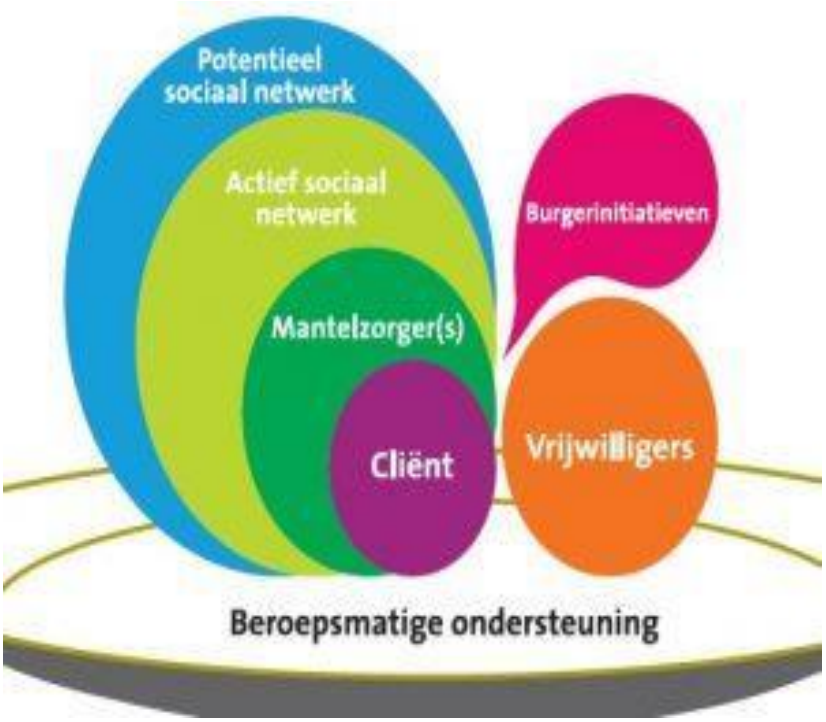

Bron: Scholten, C. , Lier, W. van, Gori, L. (2014). Een goede buur! Versterking van relatie van thuiszorg met informele zorg. Utrecht: Vilans en STMG.

4. **Schrijf** op waar jij aan denkt wanneer het gaat om:

   - Actief Sociaal Netwerk
   - Toekomstig Sociaal Netwerk
   - Burgerinitiatieven
   - Vrijwilliger(s)

5. **Schrijf** in onderstaand schema op welke activiteiten er op welk vlak worden ondernomen met de mantelzorger, met degene met dementie of met beiden.

   Probeer je te verplaatsen in degene met dementie en de mantelzorger. Wat zouden gewenste toekomstige activiteiten zijn?

	Mantelzorger (apart)	Persoon met dementie (apart)	Persoon met dementie en mantelzorger (gezamenlijk)
Actief sociaal netwerk			
Toekomstig sociaal netwerk			
Burgerinitiatieven			
Vrijwilliger(s)			

6. **Schrijf** een 'gebruiksaanwijzing' van ½ tot 1 A4 waarin je aan collega's duidelijk maakt hoe zij het boekje kunnen gebruiken. Verwerk daarin onderstaande vragen.

   - Hoe zou je dit boekje inzetten om bij te dragen aan behoud van het huidig netwerk en het werken naar een toekomstig netwerk?
   - Hoe zou je het boekje introduceren?
   - Wat is vervolgens jouw rol en wat is de rol van de mantelzorger en degene met dementie?
   - Hoe zorg je ervoor dat de mantelzorger samen met degene met dementie zoveel mogelijk de regie houdt?
   -

7. **Bepaal** vervolgens welke collega of medestudent je door middel van de gebruiksaanwijzing over 'Heel het Leven' zou willen informeren. Jullie kunnen vervolgens samen uitwisselen hoe jullie 'Heel het Leven' in jullie werk willen toepassen.

   Maak www.e-learninginformelezorg.nl/wp-content/uploads/2018/10/Heel-het-Leven-09-30versie-080818.pdf om de pdf 'Heel het Leven' op te slaan op je PC zodat je (duurzaam) in het bestand kunt werken.

AFRONDENDE ACTIES

Bespreek je opdrachten met je werkbegeleider.

Laat je opdrachten **beoordelen** door je werkbegeleider.

Lever je beoordeling met feedback van je werkbegeleider **in**, in Classroom.

4. Organisaties voor mantelzorgers

Naast het sociale netwerk van mensen bestaande uit familie of andere naasten, zijn er ook sociaal maatschappelijke instanties die betrokken kunnen worden in het netwerk. Bij deze instanties werken zorgprofessionals die zorg kunnen bieden die familie of anderen naasten niet kunnen bieden. Denk maar eens aan hulp bij financiën, ondersteuning bij vragen of hulp bij het vinden van de juiste hulpverleners.

DOELEN

- Je hebt inzicht in de maatschappelijke instanties binnen een gemeente die ondersteuning bieden aan mantelzorgers.

RESULTATEN

- Je kent verschillende maatschappelijke instanties binnen je gemeente die ondersteuning bieden aan mantelzorgers.
- Je weet welke instantie wat kan betekenen voor een mantelzorger.
- Je verwijst mantelzorgers door naar de juiste maatschappelijke instanties die passende ondersteuning kunnen bieden voor de mantelzorger.

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

ACTIVITEITEN

1. **Ga** naar de site van een grote gemeente. Typ bijvoorbeeld in: 'gemeente Alkmaar mantelzorg'.

2. **Kijk** op de site welke voorzieningen er zijn voor mantelzorgers.

3. **Schrijf** deze voorzieningen op in korte termen en welke organisaties deze voorzieningen aanbieden. Als het goed is hebben je nu een lange lijst met organisaties.

4. **Maak** in de lijst die je zelf hebt gemaakt, een onderscheid in:

    - organisaties die landelijk zijn (bijvoorbeeld een belangenorganisatie),
    - organisaties die publiek zijn (bijvoorbeeld gezondheidscentrum),
    - organisaties die met specifieke voorzieningen te maken hebben (bijvoorbeeld aangepast parkeren),
    - organisaties voor welzijn,
    - gespecialiseerde organisaties.

5. **Selecteer** nu de organisaties voor zorg en voor welzijn.

6. Je gaat inzoomen op organisaties die respijtzorg geven. **Lees** onderstaande (deel) tekst uit de Wmo publicatie: Wmo wijzer respijtzorg (2016) husite.nl/kus/wp-content/uploads/sites/109/2016/05/Wmo-wijzer-Respijtzorg.pdf.

7. Je weet nu wat respijtzorg is. **Bekijk** in jullie eigen lijst welke organisaties respijtzorg leveren.

8. **Geef** aan welk type organisaties je nog mist in deze gemeente.

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom.

5. De betekenis van de logeervoorziening en dagbesteding als respijt voor de mantelzorger

Mantelzorgers kunnen om verschillende redenen vervangende zorg zoeken voor hun naaste. Niet altijd kiezen ze voor een logeervoorziening of voor dagbesteding als ondersteuning of ontlasting voor zichzelf. Het kan ook gaan om een zinvolle tijdsinvulling voor de naaste. Professionele hulp wordt vaak gezocht om goede zorg te krijgen voor degene met de beperking, voor informatie over de aandoening, over regelingen of praktische hulp. Het besef dat mantelzorgers ook zelf voor een vorm van georganiseerde dagbesteding kunnen kiezen en daarmee even op adem kunnen komen, is nog niet zo gangbaar. Professionals kunnen mantelzorgers wijzen op de betekenis van professionele vervangende zorg voor henzelf.

DOELEN

- Je kunt inschatten wanneer er voor de zorgvrager of mantelzorger andere vormen van zorg nodig zijn om de mantelzorger te ontlasten.

RESULTATEN

- Je kent verschillende vormen van professionele zorg waarbij de mantelzorger ontlast kan worden.
- Je gaat indien nodig het gesprek aan met de zorgvrager en mantelzorger over de inzet van professionele zorg die mantelzorger en zorgvrager ontlasten.

Hulp uit het sociale netwerk blijkt nog lang niet altijd vanzelfsprekend. Mensen met ernstige beperkingen ervaren knelpunten in relatie tot hun sociale netwerk. Ze kunnen zich bezwaard voelen om hulp te vragen. Mantelzorgers kunnen overbelast zijn. Uit onderzoek van het Nivel onder 200 mantelzorgers blijkt bijvoorbeeld dat het 14% van de naasten niet lukt hun leven te leiden zoals ze willen, ze ervaren een continue druk en zijn in de vrije tijd te moe om iets te ondernemen, 80% vindt het moeilijk om de situatie los te laten en bijna 60% heeft het gevoel altijd klaar te moeten staan. Ze zijn de 'basis' en houden altijd rekening met hun familielid met een beperking. (bron: Springvloet,L.; Schelven van,F.; Kroezen,M.; Luijkx,J.; Ten Brug ,A.; Putten van der, A.; Embregts,P.; Boeije,H. (2020)Kwaliteit van leven van naasten van mensen met een beperking.)

Er zijn verschillende vormen van dagbestedingsvoorzieningen. Het kan gaan om de mantelzorgers een moment van ontspanning te bieden, zoals het bijwonen van themabijeenkomsten, een mooi concert, bloemschikken of massage. Themabijeenkomsten kunnen ook gericht zijn op het geven van informatie over de aandoening of over de gevolgen voor de mantelzorgers.

In 2010 schrijven van der Vlist en Witteveen (Communicatie bij hersenletsel, begrijpen we elkaar? Houten: BSL): 'Een respijtzorgvoorziening biedt pas echt respijtzorg als de mantelzorger verlichting ervaart'.

Respijtzorg is 'immers de tijdelijke en volledige overname van de zorg van een mantelzorger met het doel om die mantelzorger even vrijaf te geven'. Een respijtzorgvoorziening richt zich derhalve op de behoeften van zowel de cliënt met hersenletsel als de mantelzorger. Als de mantelzorger niet het gevoel krijgt dat zijn naaste in goede handen is, lukt het niet om de zorg echt los te laten. Maar ook tijdstip, tijdsduur en frequentie van de respijtzorg moeten kloppen. De een 'tankt bij' door wekelijks een avond uit te gaan of deel te nemen aan een verenigingsactiviteit, de ander krijgt volop energie door tweemaal per jaar een meerdaagse wandeltocht te maken. Respijtzorg moet rekening houden met dit soort verschillen tussen mensen.

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

ACTIVITEITEN

1. **Beschrijf**: Is er binnen de organisatie waar je werkzaam bent respijtzorg?
   - Zo ja, welke vormen worden er geboden?
   - Zo nee, wat zou jij een passend aanbod vinden als je zelf mantelzorger zou zijn?

2. Verdiep je in het respijthuis. **Zoek** informatie hierover op websites, in folders etc. en **beantwoord** de volgende vragen:
   - Wat is een respijthuis?
   - Wanneer komt iemand in aanmerking voor respijtzorg in een respijthuis?
   - Hoe lang mag iemand daar verblijven?
   - Wie werken er in een respijthuis?

3. Welke manieren zijn er nog meer om mantelzorgers te ontlasten? **Zoek** vijf andere initiatieven die er in Nederland zijn om mantelzorgers te ontlasten en **beschrijf** deze.

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom

6. Casemanagement

Het is niet altijd eenvoudig om de weg te vinden in alle regels, wetten en mogelijkheden als het gaat om alle vormen van zorg die er zijn voor mensen met dementie. Het is voor mantelzorgers soms een hele opgave om inzicht te hebben in al deze aspecten. Netwerkkaarten helpen bij hierbij, maar geven niet alle kennis over wetten en regels. Casemanagers zijn professionals die mantelzorgers en zorgvragers daar wel bij kunnen helpen.

DOELEN

- Je kunt een mantelzorger en zorgvrager informeren over casemanagement.

RESULTATEN

- Je kent de taken en kwaliteiten van een casemanager.
- Je kent de casemanagers bij jou in de regio en je weet hoe hen in te schakelen.

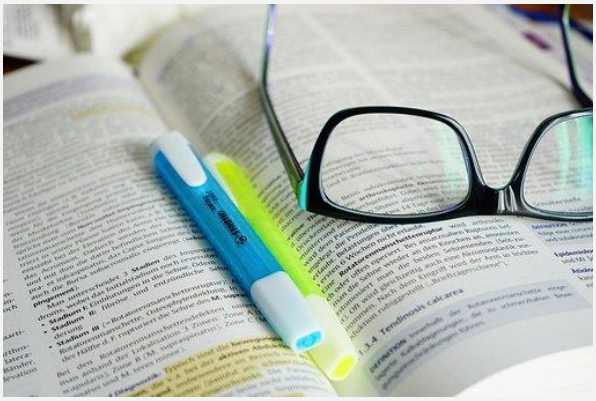

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

ACTIVITEITEN

1. **Bekijk** de site: 'casemanagement bij dementie https://www.dementie.nl/omgaan-met-dementie/hulp-en-ondersteuning-thuis/ondersteuning-thuis/casemanagement-bij-dementie. Bekijk ook de films die op deze site staan.

2. **Schrijf** in ½ A4 op waar voor jou de kracht van de casemanager ligt.

3. Vervolgens ga je zelf op **zoek** naar informatie bij jou in de regio. Wie zijn er actief als casemanager? Ga uit van de regio waar je werkt of studeert.

   Een belangrijk kenmerk van casemanagement is het centrale aanspreekpunt. Ook wanneer je niet de functie 'casemanager Dementie' hebt kan het nodig zijn om als centraal aanspreekpunt te fungeren. Je komt in deze opdracht meer te weten over de taken en kwaliteiten van een casemanager.

4. Probeer zoveel mogelijk taken en kwaliteiten in onderstaande tabel in te **vullen** in de linker kolom.

5. Vervolgens ga je kijken naar je eigen vaardigheden. In de middelste kolom **vul** je in wat je al beheerst en welke stappen er eventueel nodig zijn om deze kwaliteiten en taken te gaan beheersen.

6. In de rechterkolom **maak** je de stappen concreter en **werk** je uit wat je vervolgstappen zullen zijn, wanneer je die gaat zetten en bij wie je om feedback zult vragen.

Taken en kwaliteiten van de casemanager dementie.	**Wat kan ik al?** **Welke stappen kan ik nemen om hiertoe in staat te zijn?**	**Wanneer en op welke manier ga ik deze stappen zetten?** **Wie vraag ik om mij daar feedback op te geven?**

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom.

7. Dementie op jonge leeftijd

Dementie komt bij steeds meer mensen voor en er is ook een trend dat de ziekte zich steeds vaker voordoet bij jongere mensen. Sommige mensen zijn zelfs zo jong dat ze nog gezinnen hebben met thuiswonende jonge kinderen. Dementie heeft een enorme impact op iemands leven en diens naasten. Wanneer dementie op jonge leeftijd al wordt vastgesteld is deze impact misschien wel nog groter.

DOELEN

- Je bent je bewust van de verschillen in impact tussen dementie op oudere en jongere leeftijd.

RESULTATEN

- Je kunt uitleggen wat bedoeld wordt met dementie op 'jonge' leeftijd.
- Je weet hoe de zorg voor jonge mensen met een dementie verschilt van die van oudere mensen.
- Je kent het zorgprogramma voor jonge mensen met dementie.

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

Intervisie

ACTIVITEITEN

1. **Ga** op internet op zoek naar de volgende vragen.

   - Over welke leeftijd hebben we het wanneer we spreken over 'dementie op jonge leeftijd'?
   - Hoe vaak komt dementie op jonge leeftijd voor?
   - Welke gevolgen voor naasten kun je vinden, die specifiek gelden voor dementie op jonge leeftijd?

2. In het document *'Zorgtraject bij dementie op jonge leeftijd'* staat dat de zorg voor jonge mensen met dementie en hun mantelzorgers anders is dan die voor ouderen met dementie.

   www.dementiezorgvoorelkaar.nl/wp-content/uploads/2019/03/zorgtraject-jonge-mensen-met-dementie.pdf

   - **Beschrijf** om welke aspecten dit gaat. Wat is er anders? Waar heeft dat mee te maken? Wat betekent dit voor organisatie van de zorg?
   - **Vergelijk** dat wat je tot nu toe hebt opgeschreven met wat er beschreven staat in de Zorgstandaard dementie op jonge leeftijd.
     https://www.kcdementieopjongeleeftijd.nl/wp-content/uploads/2018/05/Zorgstandaard-Dementie-op-Jonge-Leeftijd-2015.pdf

3. Op pagina 4 van het 'Zorgtraject bij dementie op jonge leeftijd' vind je een afbeelding waarin staat weergegeven hoe het zorgprogramma eruit kan zien. Je gaat nu zelf een soortgelijke afbeelding **maken** waarin je weergeeft welke aspecten belangrijk zijn, specifiek bij dementie op jonge leeftijd. Bijvoorbeeld dat er een informatiepunt zou moeten zijn waar betrokkenen, professionals en burgers informatie kunnen inwinnen over dementie op jonge leeftijd, het zorgaanbod, regelzaken, contact met lotgenoten en psychosociale problemen. Ga na of alle belangrijke aspecten in je tekening weergegeven zijn. Vraag indien mogelijk een klasgenoot, docent of collega om feedback.

4. **Onderzoek** in hoeverre de bij 3 genoemde aspecten aanwezig zijn in het lokale zorgprogramma in de regio waar je werkt of studeert. Mis je specifieke expertise of voorzieningen? Geef aan wat je mist of wat maakt dat je vindt dat het zorgprogramma goed is afgestemd op jonge mensen met dementie.

5. **Koppel** je bevindingen terug tijdens een lesmiddag.

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom.

Bespreek de uitkomsten van je opdrachten tijdens de studiemiddag.

8. Draagkracht, draaglast en ondersteuningsbehoefte van de informele zorgverlener in kaart te brengen.

In deze opdracht ga je in voorbeelden aangeven hoe het proces van de mantelzorger eruit kan zien en hoe de mantelzorger daarin zal worden ondersteund. Het gaat om situaties waarin voor de 'buitenwereld' weinig tot niets aan de hand lijkt.

Casus 1:

"Mijn broers en zussen vinden dat ik flink overdrijf. Zij zeggen dat ik vader veel te veel uit handen neem en veel te negatief over hem denk. Maar zij weten niet hoe weinig hij nog kan. Als zij op bezoek komen- een uurtje, nooit langer- dan is hij door mij keurig aangekleed en weet zich nog heel goed te houden. Ik verbaas me daar ook vaak over. Maar als ze de deur uit zijn, dan is hij in een mum van tijd een heel ander mens. Wat zou ik graag willen dat mijn broers en zussen hem dan even konden meemaken".

Bron: Buijssen, H (2011). De heldere eenvoud van dementie. Een gids voor de familie. Houten: Spectrum.

DOELEN

- Je bent je bewust van de verschillen in impact tussen dementie op oudere en jongere leeftijd.

RESULTATEN

- Je kunt uitleggen wat bedoeld wordt met dementie op 'jonge' leeftijd.
- Je weet hoe de zorg voor jonge mensen met een dementie verschilt van die van oudere mensen.
- Je kent het zorgprogramma voor jonge mensen met dementie.

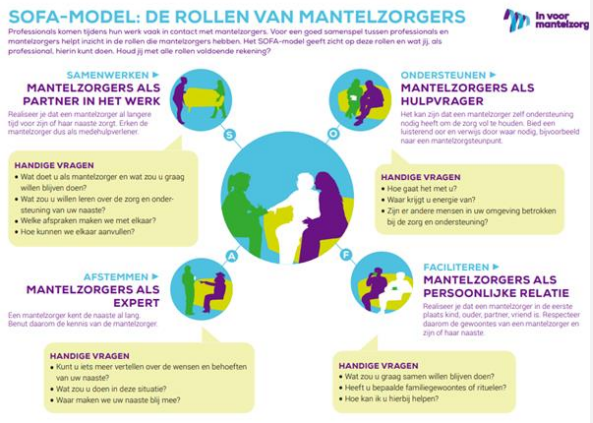

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

Casusbespreking uit eigen beroepspraktijk.

ACTIVITEITEN

Je gaat voor de opdrachten gebruik maken van het SOFA model ontwikkeld door Movisie. Beroepskrachten hebben te maken met mantelzorgers die soms vooral één rol vervullen, soms meerdere tegelijk, of wisselend in de tijd verschillende rollen vervullen. Ook is het mogelijk dat verschillende familieleden uiteenlopende (soms ook weer wissende) rollen vervullen.

Het SOFA-model is een weergave van de voornaamste ingrediënten voor samenspel tussen cliënt, mantelzorger en beroepsmatige hulpverlener en probeert ordening aan te brengen in de verschillende communicatievormen en interventies. We onderscheiden:

- Samenwerken: de mantelzorger aanspreken in de rol van samenwerkingspartner
- Ondersteunen: de mantelzorger aanspreken in de rol van medecliënt
- Faciliteren: voorwaarden creëren om de persoonlijk relatie van de cliënt en diens familie zoveel mogelijk intact te houden
- Afstemmen: voortdurende communicatie over behoeften, zorgen en successen van cliënt en mantelzorger

Voordat je kunt samenwerken met een mantelzorger is het belangrijk dat je de vragen, wensen en behoeften van de mantelzorger kunt herkennen en signaleren. Signaleren is een belangrijke vaardigheid van de professional. In de wereld van dementie noemen we dat vaak een 'niet pluis gevoel'. De sociaal werker zal dus eerst moeten observeren en signaleren en dan pas ondersteunen en faciliteren. Dat is mooi gezegd, maar hoe kom je er als professional achter hoe het met de mantelzorger gaat? Vaak zien professionals hen samen en kan de mantelzorger niet vrijuit praten. In het volgende voorbeeld zien we iets dergelijks.

Bron: movisie https://www.movisie.nl/artikel/sofa-model-verschillende-rollen-mantelzorgers

Casus 2:

'Salman heeft dementie. Zijn vrouw Tania wil af en toe tijd voor zichzelf. Salman gaat achter de computer zodat Tania een boek kan lezen. Helaas vraagt Salman steeds hulp en bevestiging. Tania heeft in die middag nog geen bladzijde kunnen lezen. Tania zegt dat het altijd zo gaat en verzucht: 'Ik wil zo graag wat tijd voor mijzelf'. Wanneer Tania dat tegen de professional zegt, spreekt Salman haar tegen. En wanneer er met de professional apart een afspraak wordt gemaakt is Salman erg argwanend en ontstaat er flinke ruzie. Een gevolg van de dementie bij Salman is dat hij dagenlang kwaad blijft zonder nog te weten wat de oorzaak ervan was. Dat wil Tania vermijden.'

1. **Lees** de uitwerking over vroegsignalering van dementie.

   docplayer.nl/17696975-Zorg-voor-veilig-module-vroegsignalering-van-dementie-werkmateriaal-voor-patientveiligheid-in-de-eerste-lijn.html

2. Je hebt de twee casussen hierboven gelezen. **Geef** bij elke casus aan wanneer en waarom het moeilijk is voor de mantelzorger dat de eerste signalen van het dementieproces door de omgeving niet gezien worden.

3. Wat is er volgens jullie nodig om de mantelzorger te laten weten dat je, als professional, begrijpt hoe lastig dit is? Wat denk je dat de mantelzorger graag zou willen in de gegeven casus? Hoe kan je de expertise van de mantelzorger erkennen en benutten? **Welke** vragen zouden jullie de mantelzorger daarbij kunnen stellen?

4. **Beschrijf** kort een casus uit je eigen beroepspraktijk en vul vervolgens het SOFA-model in. Dit kun je zelf doen of samen met de mantelzorger. https://www.zorgvoorbeter.nl/mantelzorg/rollen-van-mantelzorgers

   Hierbij is een – model begeleidingsplan voor de mantelzorger- gegeven dat door de sociale professional ingevuld dient te worden. **Verwerk** de antwoorden per casus in dit begeleidingsplan. In hoeverre helpt het model jullie om het eigen proces van de mantelzorger te kunnen ondersteunen?

Gezinsrelaties	**Geef kort je antwoord per casus.**	**Welke vragen kun je de mantelzorger stellen?**
Hoe zijn de relaties binnen het huishouden?		
Is er sprake van huiselijk geweld, mishandeling verwaarlozing?		
Is er sprake van gedragsproblemen?		
Heeft de mantelzorger veerkracht t.a.v. aanwezige problematiek?		
		Kruis aan wat van toepassing is per casus
1. Acute problematiek: Sprake van huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.		
2. Niet zelfredzaam: Leden van het huishouden gaan niet goed met elkaar om en/of potentieel huiselijk geweld, kindermishandeling of verwaarlozing.		
3.Beperkt zelfredzaam: Leden van het huishouden erkennen problemen en proberen negatief gedrag te veranderen.		
4. Voldoende zelfredzaam: Relationele problemen tussen leden van het huishouden zijn niet (meer) aanwezig en/of woont alleen.		
5. Volledig zelfredzaam: Communicatie tussen leden van het huishouden is consistent open. Leden van het huishouden ondersteunen elkaar.		

AFRONDENDE ACTIES

Bespreek de uitkomsten van activiteit 4: eigen casus en ingevuld sofa-model met je werkbegeleider.

Laat je uitwerkingen van activiteit 4: eigen casus en ingevuld sofa-model **beoordelen** door je werkbegeleider.

Lever je uitwerkingen en beoordeling van je eigen beschreven casus en sofa-model **in**, in Classroom.

9. Praktische en psychische drempels om hulp te vragen

Mensen kunnen drempels ervaren om hulp te vragen. Deze drempels kunnen uiteenlopende oorzaken hebben. Soms gaat het om praktische drempels, zoals niet weten met wie je contact moet leggen voor de hulp die nodig is. Soms gaat het om drempels als schaamte, bezwaard voelen of het gevoel van falen.

DOELEN

- Je signaleert praktische en psychische drempels om hulp te vragen.

RESULTATEN

- Je observeert en stelt de juiste vragen om praktische en psychische drempels te signaleren.

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

ACTIVITEITEN

1. **Bespreek** met een studiegenoot de onderstaande casussen en **bedenk** twee vragen die je zou stellen aan de informele zorgverlener.

Casus 1
"Hoe gaat het met u?" vraag ik tijdens het eerste keukentafelgesprek met meneer en mevrouw Bakker. Meneer Bakker steekt van wal dat hij gepikeerd is dat hij nu, als 65-jarige, al als bejaard en hulpbehoevend wordt bestempeld door de gemeente. Hij heeft helemaal geen hulp nodig. Fietst dagelijks 20 km, is actief bij de jeu de boules vereniging en is voorzitter van het moestuintjes complex. Mevrouw Bakker is stil en bedachtzaam, maar spreekt haar man niet tegen. "We redden ons best", zegt ze. Als ze me uitlaat zegt ze; "mijn man kleurt het allemaal wat rooskleuriger dan het is. Vanmorgen nog kwam hij terug van het fietsen, zonder de boodschappen waar hij eigenlijk voor ging".

Casus 2
Je *biedt ondersteuning in de persoonlijke verzorging van mevrouw Gijsberts. De afgelopen tijd is mevrouw achteruitgegaan en stuurde jou en je collega's weg of deed de deur niet open. Er is contact geweest met de familie dat het zo niet langer kan. In eerste instantie was het fijn dat de zoon van mevrouw Gijsberts aanwezig was. Hij deed de deur open en in zijn aanwezigheid werkt mevrouw mee. Hoewel je komt voor de verzorging van mevrouw Gijsberts, kom je zo ook in contact met haar zoon (mantelzorger). Je bent al te weten gekomen dat hij een fulltime baan heeft en drie jonge kinderen. Je vraagt je af hoe hij het toch allemaal doet. De laatste tijd is hij altijd aanwezig wanneer je langskomt. Het lijkt mevrouw Gijsberts goed te doen maar jij begint je zorgen te maken om haar zoon. Hij begint er moe uit te zien en hij lijkt sneller geïrriteerd.*

Casus 3
Mevrouw Pinas wordt vrijwel altijd door haar dochter naar het dagactiviteitencentrum gebracht. Ze groet u altijd vriendelijk, maar is meestal meteen weer weg.

- Praktische vragen bij casus 1:
- Praktische vragen bij casus 2:
- Praktische vragen bij casus 3:

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom.

10. Het sociale netwerk betrekken en activeren

Het is duidelijk dat het belangrijk is om het sociale netwerk van zorgvragers te betrekken bij activiteiten rondom de zorgvrager, maar dat is niet altijd eenvoudig. Sommige mensen hebben een beperkt sociaal netwerk of het sociale netwerk is om redenen niet in de gelegenheid datgene te betekenen voor de zorgvrager wat nodig is. Een taak van een verzorgende ig is naast het in kaart kunnen brengen van het sociale en professionele netwerk ook zelf actief te zijn in het betrekken van deze netwerken. Het professionele netwerk kan ingeschakeld worden door kennis van allerlei organisaties, maar het activeren van het sociale netwerk van een zorgvrager vraagt om een goede aanpak.

DOELEN

- Je kunt je kennis en kwaliteiten inzetten om het sociale netwerk van een zorgvrager te activeren.

RESULTATEN

- Je brengt het sociale netwerk in kaart.
- Je hebt kennis van taken en activiteiten die het sociale netwerk kan vervullen.
- Je activeert het sociale netwerk.
- Je ondersteunt het sociale netwerk.

AFRONDING

Plaats verslagen in Classroom

Feedback en beoordeling

Intervisie

ACTIVITEITEN

Casus Desi
'Af en toe ga ik langs bij mijn oma. Mijn vader doet iedere week de boodschappen en regelt de financiën. Om hem te ontlasten en om mijn oma te zien probeer ik ook regelmatig langs te gaan. Ik heb mooie herinneringen aan vroeger. Toen gingen we iedere zondag bij haar langs. Ze had dan een lekkere soep gemaakt en genoot van de gezelligheid.

Tegenwoordig geniet oma minder zichtbaar. Geniet ze eigenlijk wel? Als ik langsga zegt ze dat ze het fijn vindt dat ik er ben. Dat doet me goed. Toch voel ik me de laatste tijd ongemakkelijk tijdens het bezoek. Soep koken doet ze niet meer. We zetten samen een kopje koffie en gaan op de bank zitten.

Als ik vraag hoe het gaat zegt ze eigenlijk altijd hetzelfde en daarna valt het stil. Als ik wat vraag krijg ik een kort antwoord. Omdat ze zegt het fijn te vinden dat ik langskom blijf ik het doen. Ik weet niet of ik mag verwachten dat ik ook plezier haal uit het bezoek. Zo lang ze nog leeft wil ik dit graag voor haar doen. Toch kost het me steeds meer moeite.. '

Casus Merel
Merel is 32 jaar. Ze woont samen met haar partner. Merel gaat regelmatig langs bij haar ouders die bij haar in de buurt wonen. Merel's vader heeft Alzheimer. Moeder is mantelzorger en wordt ondersteund door haar dochters, vriendinnen en een casemanager dementie.

'Activiteiten die ik met mijn vader deed waren fietsen, met de auto op vakantie, spelletjes spelen of een film en/of tv kijken. Tegenwoordig is het meer éénrichtingsverkeer. Mijn vader is meer 'kind' geworden. Hoewel ik zijn dochter ben, voel ik me soms meer de ouder. Ik ben degene die het initiatief neemt en zegt wat hij kan (of soms moet) doen. Mijn vader kan de hele dag boekjes lezen of kaartspelletjes spelen op de IPad. Spelletjes spelen lukt niet goed meer.

Ik heb moeten leren om mee te groeien met de achteruitgang. Geduld is hierbij belangrijk en het geven van duidelijke, korte instructies. Als hij een mindere dag heeft , moet ik weinig met hem ondernemen en niet teveel van hem verwachten. We kunnen wel samen wandelen, een korte boodschap doen of samen naar muziek luisteren. Niet teveel willen op een dag maar doseren.

Een professional zou kunnen ondersteunen door vanuit kennis over dementie met ons mee te zoeken naar wat er nog wel gaat. Vanuit daar zoeken naar activiteiten waar we allemaal plezier aan kunnen beleven. Ik vind het belangrijk dat er naar mijn vader geluisterd wordt, naar mijn moeder en naar mij. Ik vind het mooi dat we nieuwe hobby's ontdekken. Muziek luisteren hebben we vroeger nooit samen gedaan. Toen spelletjes spelen niet meer ging hebben we samen met de casemanager gekeken naar wat er wel lukt. Door haar vragen kwamen we zelf op het idee om samen muziek te luisteren. Dan zijn we samen maar hoeven geen gesprek te voeren. Het is fijn om hem dan te zien genieten van de muziek en het samenzijn.'

1. Kennen je zelf mensen die thuis wonen waarbij sprake is van dementie? Zo ja, wat **herkennen** jullie in deze casus? **Maak** een beschrijving van een half A4 waarbij je de koppeling maakt tussen de eigen ervaring en de ervaring van Desi of Merel.

2. **Wissel** dit uit met studiegenoten.

3. **Lees** de site Actief bij dementie over het ondernemen van plezierige activiteiten. Er is een mooi onderliggend document genaamd *'Momenten van zin'*.

www.actiefbijdementie.nl

Extra om eens doorheen te **scrollen**.

www.movisie.nl/publicatie/momenten-zin .

4. Ga met elkaar in **gesprek** over hoe jullie naasten zouden kunnen ondersteunen bij het organiseren van betekenisvolle activiteiten. Bespreek in ieder geval de volgende vragen. Maak van deze vragen een **vlog** of een kort **verslag**

- Wanneer zijn activiteiten eigenlijk voor alle betrokkenen waardevol?
- Wat zou volgens jullie de rol van de professional moeten zijn om dit mogelijk te maken?
- Wat zal de rol zijn richting degene met dementie? En richting het netwerk? Wat
- vinden jullie daarin het allerbelangrijkst?
- Wat verwachten jullie moeilijk te vinden?
- Stel dat jullie als professional in contact komen met Desi. Wat wordt jullie aanpak om te ondersteunen bij activiteiten die ook voor Desi zinvol zijn?

AFRONDENDE ACTIES

Lever je uitwerkingen **in**, in Classroom.

Bespreek de uitkomsten van je opdrachten tijdens de studiemiddag.

Bijlage 1 Examen Examinering samenwerken met informele zorgverleners

Keuzedeel Samenwerken met mantelzorgers en vrijwilligers

Opdracht

Complexiteit

De zorgverlener:

- Heeft te maken met situaties waarbij de gezondheidstoestand van de zorgvrager snel kan veranderen. Bijvoorbeeld situaties waarbij meerdere ziekten en beperkingen elkaar (sterk) beïnvloeden.
- Heeft te maken met situaties die afhankelijk zijn van draagkracht en draaglast van zorgvrager en andere betrokkenen, zoals de informele zorgverlener.
- werkt samen met informele zorgverleners.
- speelt in op emotionele en wisselende betrokkenheid van de informele zorgverlener.

Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid

De zorgverlener:

- voert haar werkzaamheden zelfstandig uit in afstemming en samenwerking met betrokkenen bij de zorgverlening.
- Kent haar eigen kracht en de mogelijkheden van de zorgvrager en de informele zorgverleners.
- Is verantwoordelijk voor de communicatie over aanpassingen in de zorgverlening.
- Is verantwoordelijk voor de wijze van samenwerken met de informele zorgverlener.

Afnamecondities

Om dit examen goed te kunnen uitvoeren is het een voorwaarde dat de kandidaat eerst een informele zorgverlener heeft geholpen en ondersteund bij het vinden van de balans in draagkracht en draaglast. Zij heeft samen het probleem verkend, een plan opgesteld, dat uitgevoerd en geëvalueerd.

Tijdsduur

- Examenperiode: De tijd die nodig is voor het uitvoeren van de begeleiding van de informele zorgverlener.
- Examenmoment: Beoordeling van een verantwoordingsverslag.
- Duur schrijven van het verslag: Maximaal anderhalf uur.

Dit examen bestaat uit het schrijven van een verantwoording in de vorm van een examenverslag.

Hiervoor doe je eerst het volgende.

Je werkt samen met informele zorgverleners in de beroepspraktijk. Tijdens de werkzaamheden observeer je dat een informele zorgverlener moeite heeft met de situatie waarin deze zit. Je merkt dat de balans tussen draagkracht en draaglast verstoord is of dreigt verstoord te raken. Dit kan te maken hebben met de situatie van de informele zorgverlener zelf. Het kan ook te maken hebben met de relatie met de zorgvrager(s) of de samenwerking met ander informele of formele zorgverlener(s).

Jij gaat deze informele zorgverlener helpen en ondersteunen bij het vinden van de balans in draagkracht en draaglast. Je gaat samen het probleem verkennen, een plan opstellen, dat uitvoeren en evalueren. Hierover schrijf je daarna het verantwoordingsverslag.

Je schrijft dit verslag in een rustige ruimte, waar je niet gestoord wordt. Dit doe je na het evaluatiegesprek met de informele zorgverlener. Je hebt anderhalf uur de tijd voor dit verslag. Het verslag bestaat uit minimaal 3 pagina's en maximaal 5 pagina's. Na anderhalf uur lever je dit verslag in bij de examinator.

Examenopdracht:

Schrijf een verslag over de hierboven beschreven situatie.

Met informele zorgverleners worden mantelzorgers of vrijwilligers bedoeld.

In het verslag moeten de onderstaande punten beschreven worden:

- De rol en/of de relatie die de informele zorgverlener heeft met de zorgvrager(s) en met de andere formele en informele zorgverleners. Beschrijf ook de motivatie waarom de informele zorgverlener informele zorg geeft.
- Het concrete probleem en de oorzaken die jij gesignaleerd hebt bij de informele zorgverlener. Gebruik in jouw beschrijving de 4 rollen van mantelzorgers.
- Hoe jij het probleem samen met de informele zorgverlener hebt verkend en welke mogelijke oplossingen jij samen hebt bedacht. Onderbouw de oplossingen. Maak hierbij gebruik van minimaal 2 bronnen om de verschillende oplossingen voor te stellen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de verschillende ondersteuningsvormen die mogelijk zijn of de ondersteuning door jou, door anderen of door de gemeente. Of de ondersteuning vanuit de vrijwilligersorganisaties en mantelzorgorganisaties
- Het plan van aanpak. Geef ook aan waarom jullie samen gekozen hebben voor deze aanpak van het probleem. Beschrijf wat jouw ondersteuning daarin is.
- Het resultaat van de aanpak voor de informele zorgverlener, voor de zorgvrager(s) en voor jou als professional en eventuele anderen.
- De positieve en/of negatieve punten die komen uit de product en proces evaluatie die je samen met de informele zorgverlener hebt gehouden.

Beoordelingsvorm

- Examenverslag

Op te leveren/bewijsstukken

- Examenverslag
- Authenticiteitsverklaring.

Resultaat	Heeft samengewerkt met informele zorgverleners.
Beoordelings-vorm	• Verantwoordingsverslag
Bewijsstukken	• Volledig ingevuld en ondertekend beoordelingsformulier (Examinator)

		Beoordeling		
Beoordelingsvorm	**Criteria**	**O**	**V**	**G**
	- het concrete plan van aanpak met daarin de voorbereiding, de uitvoering en de afronding. - jouw ondersteuning van de informele zorgverlener per stap in het plan van aanpak.			
	Het verslag bevat een duidelijke beschrijving van de uitwerking van het plan van aanpak voor: - de informele zorgverlener, - voor de zorgvrager(s), - voor de kandidaat voor andere formele en informele zorgverleners.			
	Het verslag bevat een duidelijke beschrijving van de product en procesevaluatie die zij samen met de informele zorgverlener gevoerd heeft. Hierin ook: - het geven van complimenten - het benadrukken van successen			
Verantwoordingsverslag	Het verslag bevat een duidelijke beschrijving van de rol en/of relatie van de informele zorgverlener met degene waarmee deze contact heeft in het zorgverleningsproces. Uit de beschrijving blijkt dat de kandidaat specifieke kennis heeft: - over de verschillen tussen mantelzorgers en vrijwilligers en hun rol tijdens zorgverlening. - over de soorten vrijwilligerswerk en de motivaties daarvoor. - over de positieve en negatieve gevolgen van het geven van mantelzorg of vrijwilligerswerk.			
	Het verslag bevat een duidelijke beschrijving van het probleem van de informele zorgverlener op psychische, lichamelijke, of gedragsmatige aspecten. - Heeft in de beschrijving gebruik gemaakt van de 4 rollen van "het sofa model" bij de mantelzorgers OF over "verantwoord vrijwilligerswerk" bij de vrijwilliger. - Heeft de oorzaak(en) beschreven die tot het probleem leiden.			
	Het verslag bevat een duidelijke beschrijving van hoe het verkennen van mogelijke oplossingen verlopen is. Met daarin de volgende onderdelen: - hoe de informele zorgverlener is gestimuleerd om zelf oplossingen aan te dragen en welke waren dat - hoe de draagkracht/draaglast is bewaakt - hoe er is omgegaan met de wensen van de informele zorgverlener? - Welke bronnen (minimaal 2) gebruikt zijn om de verschillende oplossingen voor te stellen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de verschillende ondersteuningsvormen die mogelijk zijn of de ondersteuning door jou, door anderen of door de gemeente. Of de ondersteuning vanuit de vrijwilligersorganisaties en mantelzorgorganisaties.			
	Het verslag bevat een duidelijke beschrijving van het plan van aanpak met daarin: - de onderbouwing van de gekozen aanpak met minimaal 3 argumenten vóór deze keuze - de motivatie waarom deze aanpak juist de draagkracht en draaglast versterken. - de aandachtspunten die de keuze negatief kunnen beïnvloeden in relatie tot de draagkracht en draaglast.			

Bijlage 2 Leerdoelen bij keuzedeel samenwerken met informele zorgvragers

De beginnend beroepsbeoefenaar:

- heeft kennis van roltheorie en rol dynamiek.
- heeft specialistische kennis van het verschil tussen mantelzorgers en vrijwilligers; zoals het verschil in rollen en ondersteuningsbehoeften.
- heeft kennis van succes- en faalfactoren van samenwerking, zoals match, taken en verantwoordelijkheden.
- heeft kennis van veel voorkomende knelpunten, spanningen en dilemma's die professionals en informele zorgverleners in de samenwerking ervaren.
- heeft kennis van de presentiebenadering.
- heeft brede kennis van soorten vrijwilligerswerk en motivaties voor vrijwilligerswerk.
- heeft kennis van de rol van vrijwilligersorganisaties en mantelzorgorganisaties, zoals de ondersteuning en facilitering van vrijwilligers en mantelzorgers.
- heeft kennis van miscommunicatie en het voorkomen van miscommunicatie.
- heeft kennis van praktische en psychische drempels van de informele zorgverlener om hulp te vragen, zoals vraagverlegenheid en vraag weerstand.
- heeft brede kennis van draagkracht en factoren die helpen het als informele zorgverlener vol te houden (wat veerkracht geeft).
- heeft kennis van kenmerken van jonge mantelzorgers (<24 jaar) en specifieke risico's van deze groep.
- heeft kennis van loyaliteit en loyaliteitsconflicten.
- heeft specialistische kennis van sociale netwerk strategieën.
- heeft kennis van de begrippen zelfredzaamheid, samenredzaamheid, zelfregie en eigen kracht en wat dat betekent voor de samenwerking tussen professionals en informele zorgverleners.
- kan gesprekstechnieken toepassen bij boze, veeleisende, kritische of teleurgestelde informele zorgverleners en omgaan met verschillende meningen.
- kan gebruik maken van digitale hulpmiddelen om de samenwerking met informele zorgverleners te ondersteunen.
- kan zich openstellen en begrip hebben voor en aansluiten bij de ervaringen, opvattingen en mogelijkheden van de wensen van de informele zorgverlener
- kan complimenten geven en successen vieren.
- kan draagkracht, draaglast en ondersteuningsbehoeften van de informele zorgverlener in kaart brengen en veranderingen of overbelasting signaleren.
- kan veranderingen in behoeften of zorg vertalen naar wat het betekent voor de informele zorgverlener.
- kan het sociale netwerk en mogelijkheden van het sociale netwerk in kaart brengen met het doel om het netwerk te verbreden of de informele zorgverlener te ontlasten.
- kan respijtzorg in gang zetten om de mantelzorger te ontlasten.
- kan op basis van de vier rollen van mantelzorgers de invloed op de samenwerking met professionals bepalen.
- kan oplossingsgericht communiceren met informele zorgverleners.
- kan de informele zorgverlener doorverwijzen naar (meer) passende ondersteuning.

D1-K1: Samenwerken met mantelzorgers en vrijwilligers

- kan functionele, wettelijke en relationele grenzen in de samenwerking met de informele zorgverlener verkennen en bespreken met de informele zorgverlener.
- kan cliënten en informele zorgverleners stimuleren hun hulpvraag en wensen in het sociale netwerk bespreekbaar te maken.
- kan informele bewoners op het gebied van wetgeving doorverwijzen naar de juiste instanties.